

Змест

Прадмова	15
Тэма 1. Барацьба за беларускую дзяржаўнасць. 1917–1920 18	
<i>Ад Лютайскай рэвалюцыі 1917 г. да абвяшчэння БНР .....</i> 18	
Пастанова Беларускага Нацыянальнага Камітэту.	
26 сакавіка 1917 г.	18
“Хрыстос ўваскрос!..” Фрагмент успамінаў Язэпа Варонкі	19
Грамата да Беларускага Народу.	
Мінск-Беларускі, 27 кастрычніка 1917 г.	21
Да нашай краёвай інтэлігенцыі.	
Вытрымка з адкрытага ліста Казіміра Шафнагеля. 1917 г.	22
З пастановы II з’езда армій Заходняга фронту	
«Об организации советской власти	
на Западном фронте и в области». 25 лістапада 1917 г.	24
Першы Усебеларускі кангрэс.	
Паводле ўспамінаў Канстанціна Езавітава	24
З пратакола Усебеларускага з’езда. 17 (30) снежня 1917 г.	31
Успаміны Вінцэнта Жук-Грышкевіча	
пра разгон Усебеларускага з’езда	31
Савецкія газеты пра разгон Усебеларускага з’езда	33
Аляксандр Цвікевіч пра ўзнікненне	
Беларускай Народнай Рэспублікі. Вытрымка з нарыса	34
Вільгельм Кнорын пра беларускае пытанне ў 1917 г.	35
Першая Устаўная грамата	
да народаў Беларусі. 21 (8) лютага 1918 г.	35
Пра мірныя перамовы ў Берасьці.	
Вытрымка з працы Аўгена Калубовіча.	36
Другая Устаўная грамата да народаў Беларусі. 9 сакавіка 1918 г.	38
Трэцяя Устаўная грамата	
Рады Беларускае Народнае Рэспублікі. 25 сакавіка 1918 г.	39
Макар Краўцоў аб прычынах прыняцця Трэцяй устаўной граматы	40

Старонкі з гісторыі БНР.	
Вытрымка з артыкула Анатоля Сідарэвіча	41
З пратаколу сходу ксяндзоў у м. Германовічы ад 6–7 жніўня 1918 г.	43
Фрагмент Граматы Рады БНР ад 28 лістапада 1918 г.	44
Стварэнне БССР. 1919–1920	45
Дырэктыва Народнага Камісарыята па справах нацыянальнасцяў РСФСР аб практычных мерапрыемствах утварэння БССР ад 27 снежня 1918 г.	45
Рэзалюцыя I з’езда КП(б)Б аб абвяшчэнні БССР зо снежня 1918 г.	46
Маніфест Часовага Рабоча-Сялянскага Савеца Урада Беларусі. 1 студзеня 1919 г. Смаленск.....	46
З выказванні ў камуністычных лідэраў і ідэолагаў.....	49
З статута Беларускага выдавецкага таварыства “Крыніца” ў г. Вільні	50
З статута Слуцкага беларускага культурна-асветніцкага гуртка “Папараць-кветка”	51
З Часовага Статута Беларускага Нацыянальнага камітэта Случчыны. Лістапад-снежань 1919 г.	52
Адносіны да ўсталявання бальшавіцкага рэжыму і да Рыжской дамовы	52
Беларускія паэты пра падзел Беларусі паводле Рыжскага міру.....	53
З успамінаў Антона Сокал-Кутылоўскага пра Слуцкі збройны чын.....	55
Рэзалюцыя сходу Гарадзенскага беларускага нацыянальнага камітэта ад 24 кастрычніка 1920 г.	59
Чаму бальшавікі пайшлі на стварэнне БССР?	
Вытрымка з артыкула Уладзіміра Казберука	60
Антыйбальшавіцкі рух у Беларусі (1919–1921).	
Фрагменты артыкула Кірыла Малія	60
Тэма 2. Беларусь у міжваенны час. 1920–1939	71
Савецкая Беларусь: ад “беларусізацыі” да Куррапатаў	71
Адвечным шляхам. Фрагменты эсэ Ігната Абдзіраловіча. Вільня, 1921 г.	71
Рэзалюцыя V Рэчыцкага павятовага з’езда саветаў аб адабрэнні перахода ад харчразвёрсткі да харчпадатку і мерапрыемствах у галіне кааперацыі. 22 мая 1921 г.	75
Аб стане паласы адчужэння і чыгуначных службаў участка.	
З паведамленні ў АДПУ Мінскага чыгуначнага вузла за 15 сакавіка – 15 красавіка 1922 г.	76

Аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Вытрымка з дамовы, прынятай у Маскве на I з'ездзе Саветаў СССР ад 30 снежня 1922 г.	77
Сымон Кандыбовіч пра бачанне нацыянальнай інтэлігенцыяй вырашэння задачаў нацыянальнага будаўніцтва ў 1920-я гг.	80
Аб карэнізацыі. З дыскусіі па нацыянальным пытанні на X з'ездзе КП(б)Б. Студзень 1927 г.	83
Аб мовах у БССР. З даследавання Сымона Кандыбовіча	84
Пра эканамічны стан горада і вёскі	85
Аб гаспадарчым будаўніцтве. З рэзалюцыі IX з'езда КП(б)Б ад 12 снежня 1925 г.	85
Пабудова савецкай сістэмы адукацыі. З пратаколу 3-й Усебеларускай канферэнцыі пралетарскага профарганізаванага студэнцтва. 7 красавіка 1925 г.	86
Нацыянальны, сацыяльны і партыйны склад ВНУ. З пратаколу 3-й Усебеларускай канферэнцыі пралетарскага профарганізаванага студэнцтва. З паседжання Белбюро 8 красавіка 1925 г.	87
Аб распрацоўцы савецкай канцэпцыі гісторыі. Вытрымка з заявы кіраўніцтва Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП(б)Б (“Гістпарта”)	88
Аб рэакцыі на савецкую пропаганду і поспехі развіцця БССР у 1920-я гг. за мяжой. З даследавання Сымона Кандыбовіча	88
У кіпцюрох ГПУ. Вытрымка з кнігі Францішка Аляхновіча.....	89
Пратакол № 29 пашыранага паседжання калегії аддзела друку ЦК КП(б)Б. 19 лістапада 1926 г. Вытрымка	90
Аб цэнзуры тэатраў і музеяў. Фрагмент з даследавання Сымона Кандыбовіча.....	93
Мікола Ермаловіч пра беларускую савецкую культуру. Гутарка “Пра змест і форму”. №11 (18), 12.03.1976, г. Мінск	94
Асноўны Закон (Канстытуцыя) Беларускай Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі. 1 красавіка 1927 г. Вытрымкі	95
Пра тэрытарыяльнае будаўніцтва. Вытрымка з кнігі Сымона Кандыбовіча	96
Як адбывалася ўзбуйненне БССР? Вытрымка з артыкула беларускага гісторыка Анатоля Цітова.....	97
Аб рэарганізацыі Інстытута беларускай культуры ў Беларускую Акадэмію навук. З пастановы ЦВК і СНК БССР ад 13 кастрычніка 1928 г.	101
Аб прыкметах кулацкіх гаспадараў. З пастановы СНК СССР ад 21 мая 1929 г.	101

Пра зямельнае пытанне і калектывізацыю.	
Вытрымка з даследавання Сымона Кандыбовіча	102
Загад Аб'яднанага дзяржаўнага палітычнага ўпраўлення № 4421 г. Москва, 2 лютага 1930 г.	103
Аб барацьбе з перагібамі партлініі ў калгасным руху.	
Пастанова ЦК УКП(б) ад 14 сакавіка 1930 г.	105
Заява жыхара хутара Бабіч Бабруйскай акругі да Усесаюзнага старшыні Міхаіла Калініна. 4 апраля 1930 г.	107
Аб пачатку рэпрэсій супраць беларускіх нацыянальных дзеячаў.	
Фрагмент даследавання Сымона Кандыбовіча	108
Пра спробу Купалы скончыць жыццё самагубствам.	
З паведамлення першага сакратара ЦК КП(б)Б К. Гея сакратару ЦК ВКП(б)Б П. Постышаву. 21 лістапада 1930 г.	109
Ідэйна і арганізацыйна парываю з беларускім нацыянал-дэмакратызмам. З адкрытага ліста народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. 14 снежня 1930 г.	111
Аб ахове маёmacі дзяржаўных прадпрыемстваў, калгасаў і кааперацыі і ўмацаванні сацыялістычнай уласнасці.	
Пастанова ЦВК і СНК СССР. 7 жніўня 1932 г.	112
Пастанова ЦК КП(б)Б і СНК БССР аб высяленні “кулацтва” ў 1933 г.	114
Васіль Быкаў пра сувязь свабоды і хлеба.....	115
Канстытуцыя (Асноўны Закон) БССР ад 19 лютага 1937 г. Вытрымкі.....	115
Вынікі разгрому антысавецкага падполья ў БССР. Вытрымкі з матэрыялаў следства 1937–1938 гг.	117
З успамінаў Вольгі Бароўскай пра расстрэлы ў Курапатах	118
Аб месцах масавых расстрэлаў у Мінску і Беларусі. З артыкула гісторыка Ігара Кузняцова.....	120
Жыццё сем'яў “ворагаў народа”. З кнігі Сымона Кандыбовіча	120
Аб варожай працы ў Наркамаце асветы і аб засмечанні настаўніцкіх кадраў. З дакладной запіскі наркома унутраных спраў маёра Наседкіна сакратару ЦК КП(б)Б П. Панамарэнка ад 25 чэрвеня 1938 г.	121
Пра кур'ёзы савецкай рэпрэсійнай машыны	122
Захадняя Беларусь у складзе Польшчы.....	123
Беларусь у поглядах Юзафа Пілсудскага.	
З артыкуала гісторыка Юрый Кітуркі.....	123
Стан беларускай школьнай справы ў Захадній Беларусі ў пачатку 1920-х гг.	124

З адозвы Галоўнага штаба беларускіх партызанаў.	
Падпісана Г. Хмарай	125
Беларускія партызаны пачатку 1920-х гг.	
паводле Яўгена Мірановіча.....	126
Выбары ў польскі сойм. З аўтабіографіі Браніслава Тарашкевіча.....	127
Асноўныя тэзісы платформы Беларускага Цэнтральнага Выбарчага Камітэта, прынятыя на канферэнцыі ў Вільні 9-10 жніўня 1922 г.....	128
З дэкларацыі Беларускага пасольскага клуба	129
Аб узнікненні КПЗБ у 1923 годзе.	
Вытрымкі з “Кароткага нарысу беларускага пытаньня”	130
Ліквідацыя партыі беларускіх эсераў. З камуніката Беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянеру ад 1 сакавіка 1924 г.	132
Аб уступленні Беларускай рэвалюцыйнай арганізацыі ў КПЗБ.	
З камунікату БРА. Жнівень 1924 г.	132
Вацлаў Ластоўскі. Прамова ў Жэневе (пра становішча Заходній і Усходній Беларусі). 1924 г.....	133
Пра Беларускую Сялянска-Рабочную Грамаду і яе дзеянасьць.	
Вытрымкі з “Кароткага нарысу беларускага пытаньня”	137
Са справа здачы польскага каменданта аб палітычнай сітуацыі за кастрычнік 1926 г. у раёне пастарунка	
Дзяржаўнай паліцыі ў Берштах.....	139
Абвяшчэнне нелегальнымі БСРГ і НХП.	
З паведамлення камісара ўрада г. Варшавы ад 21 сакавіка 1927 г.	140
У абарону арыштаваных беларускіх паслоў.	
З выступу ў сейме II Рэчы Паспалітай польскай дэпутата Васіля Рагулі. 4 лютага 1927 г.	140
З'яўленне беларускай Бібліі ў XX ст. З артыкула Гая Пікарды	144
Аб Беларускім нацыянальным камітэце ў Вільні.	
З пратакола допыту ксяндза Адама Станкевіча. 7 чэрвеня 1949 г.	146
Рэзалюцыя пратэсту Беларускага Нацыянальнага Камітэта ў Вільні супраць дзеянняў савецкіх органаў улады.	
21 верасня 1933 г.	150
Камунікат Беларускай хрысціянскай дэмакратыі ў адказ на прапанову супрацоўніцтва з боку КПЗБ.	
Вільня, 25 верасня 1935 г.	150
З грамадска-палітычнага жыцця сялян Заходній Беларусі ў міжваенны час. Фрагменты ўспамінаў жыхароў Беласточчыны.....	155
У Карцуз-бярозаўскім засценку. Паводле артыкула з польскай газеты “Czerwony sztandar”, травень 1937 г.	157

Рапарт камісара паліцыі каменданту канцлагера аб неабходнасці павелічэння вартавой роты ў сувязі са значным павелічэннем колькасці вязняў.....	158
З паўсядзённага жыцця сялян Заходнай Беларусі ў міжваенны час. Фрагменты ўспамінаў жыхароў Беласточчыны	158
З жыцця габрэяў у вёсках Заходнай Беларусі ў міжваенны час. Фрагменты успамінаў жыхароў Беласточчыны	162
Тэма 3. Беларусь у Другой сусветнай вайне. 1939-1945.....	166
Пачатак вайны	166
Ані камунізм, ані фашизм. З перадваеннага артыкула-закліка Беларускага нацыянальнага фронту.....	166
Дамова аб ненападзе паміж СССР і Германіяй. 23 жніўня 1939 г.	168
Сакрэтны дадатковы пратакол да дамовы аб ненападзе паміж Германіяй і Савецкім Саюзам. 23 жніўня 1939 г.	169
Пра надзеі беларусаў Заходнай Беларусі і савецкую рэчаіснасць. З кнігі Сымона Кандыбовіча.....	170
Аб выбарах у Народны сход Заходнай Беларусі. З аператыўнага паведамлення №48 НКУС БССР сакратару ЦК КП(б)Б П.К. Панамарэнка ад 17 кастрычніка 1939 г. Беласток.....	172
Дэкларацыя Народнага сходу Заходнай Беларусі аб нацыяналізацыі банкаў і буйной прамысловасці. Зо кастрычніка 1939 г.	173
Вытрымка з выступу Антона Луцкевіча на сходзе інтэлігенцыі ў г. Вільні. 26 верасня 1939 г.	174
Савецка-нямецкая дамова аб сяброўстве і дзяржаўных межах. 28 верасня 1939 г.	174
Сакрэтны дадатковы пратакол да савецка-нямецкай дамовы аб сяброўстве і дзяржаўных межах. 28 верасня 1939 г. Масква.....	175
Арышт і смерць Антона Луцкевіча. Вытрымка з даследавання Уладзіміра Міхнюка	176
Аб перадачы Вільні Ковенскай Літве. З прамовы наркома замежных спраў СССР В.М. Молатава на сесіі Вярхоўнага Савета СССР 1 жніўня 1940 г.	177
Аб перадачы Літве часткі беларускіх земляў. З выступлення дэпутата ад БССР П.К. Панамарэнкі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР. 2 жніўня 1940 г.	178
З паведамлення наркома ўнутраных спраў БССР Л.Ф. Цанавы сакратару ЦК КП(б)Б П.К. Панамарэнка аб дэпартациі насельніцтва з заходніх абласцей. Мінск, 21 чэрвеня 1941 г.	178

Паміж камунізмам і нацызмам.....	179
Тры вызначальныя сілы на тэрыторыі Беларусі ў час Другой сусветнай вайны. Вытрымка з кнігі Юрый Туранка.....	179
План “Ост”. Фрагмент гісторычнага даследавання.....	181
Планы А. Гітлера адносна будучыні былых савецкіх тэрыторыяў. Вытрымка з даследавання Юрый Туранка	182
Рэпрэсіі нямецкіх акупантаў у Беларусі. З заявы ўрада БССР да ўрада СССР ад 8 сакавіка 1942 г.	182
Вываз беларусаў на працу ў Германію. З паведамлення паліціі бяспекі і СД аб падзеях у СССР ад 17 красавіка 1942 г.	185
Знішчэнне габрэяў у генеральнай акрузе “Беларусь”. З данясення генеральнага камісара Беларусі Вільгельма Кубэ рэйхскамісару Остланда Лозэ. 31 ліпеня 1942 года.....	185
Агляд палітычнай абстаноўкі. З выступлення генеральнага камісара Вільгельма Кубэ на Нарадзе вышэйшага кіраўніцтва Генеральнай акругі “Беларусь”. Мінск, 8-10 красавіка 1943 г.	186
Панамарэнка пра пашырэнне партызанскага руху	192
Аб выніках карнай аперацыі “Котбус” з 22 чэрвеня па 3 ліпеня 1943 г. З данясення генеральнага камісара Беларусі В. Кубэ рэйхсміністру акупаваных усходніх тэрыторый А. Розэнбергу	193
Памяць пра партызанаў. З успамінаў жыхароў Слонімшчыны	193
Прысяга Беларускай Незалежніцкай Партыі.....	195
Нацыянальнае жыццё пад акупацыяй. Вытрымкі з кнігі ўспамінаў Язэпа Малецкага	195
Рэзалюцыя II Усебеларускага Кангрэсу. 27 чэрвеня 1944 г. Мінск.....	201
“Страліца ва ўсякага, хто бегчы будзе...” З загада Народнага камісара Абароны СССР па франтах № 227 ад 28 ліпеня 1942 г.	202
Загад савецкага кіраўніцтва пра раззбраенне жаўнерай Арміі Краёвай.....	203
Наступствы вайны.....	203
Прыняцце Беларусі ў ААН. З пратакола паседжання кіраўнікоў дэлегацый Аб'яднаных нацый ад 27 красавіка 1945 г.	203
Вынікі Другой сусветнай вайны для Беларусі. Вытрымка з даследавання Юрый Туранка	204
Здабыўшы перамогу, мы не здабылі свабоды. З прамовы Васіля Быкава на Радыё Свабода ад 9 траўня 2001 г.	209

Тэма 4. БССР пасля вайны. 1945-1990.....	211
<i>На шляху да “светлай будучыні”. 1945-1985 .....</i>	211
З закона Беларускай ССР аб пяцігадовым плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі на 1946-1950 гг.	211
Пра пасляваенню калектывізацыю.	
З успамінаў Міхаіла Пташку	211
Лаўрэнцій Цанава пра антысавецкую дзейнасць і змаганне з незалежніцкім рухам. З стэнаграмы XIX з’езда КП(б)Б ад 17 лютага 1949 г.	213
З праграмы Беларускай Незалежніцкай Партыі 1953 г.	213
З авбінаваўчага заключэння па справе кс. Адама Станкевіча ад 9 ліпеня 1949 г.	215
Выпіска з пратакола Асобнай нарады пры МГБ СССР па справе А. Станкевіча	216
“Хрущоўская адліга” і беларуская справа.	
Вытрымка з кнігі Яна Запрудніка	216
З дакладной запіскі інструктара аддзела школ пры ЦК КПБ сакратару ЦК КПБ тов. Горбунову ад 15 жніўня 1956 г.	217
З даведкі аб палітычнай рабоце з настаўнікамі Маладзечанскай вобласці. Сярэдзіна 50-х гг.	218
Хроніка дэмакратычнай апазыцыі й палітычных рэпрэсіяў у Беларусі 1953-1988 г.	219
Зруйнаванне бальшавікамі Касцёла Унебаўзяцця Маці Божай (“Фары Вітаўта”) у Горадні ў 1961 г. Успаміны гарадзенцаў, запісаныя Алесем Смаленчуком	228
Пра паліткарэктынасць у савецкі час. З успамінаў Васіля Быкова.....	229
“Ад грамадзянства Беларускай Народнай Рэспублікі не адмоўлюся”. З біяграфічных нататкаў пра Ларысу Геніюш	230
Споведзь. Фрагменты ўспамінаў Ларысы Геніюш	231
“Нам трэба проста, горда і самотна рабіць сваю справу...”	
З ліста Уладзіміра Караткевіча да Ларысы і Янкі Геніюшаў. 7 ліпеня 1963 г.	232
З прамовы Васіля Быкова на З'ездзе пісьменнікаў Беларусі 1966 г.	233
Праўда і сацыялістычны рэалізм. З кнігі ўспамінаў Васіля Быкова “Доўгая дарога дадому”	233
Дысыдэнты. Фрагмент гісторычнага даследавання.....	234
У абарону Міхася Кукабакі. З публістычнай газеты “Беларус”.....	234
“Суд” у разуменні камуністычных улад.	
З савецкага юрыдычнага слоўніка	235

Гутаркі Міколы Ермаловіча	235
Ермаловіч пра савецкую знешнюю і ўнутраную палітыку.	
Гутарка “З чым ідзем да з’езду”. Мінск, 1976 г.	236
Аб статусе дэпутата ў савецкай краіне. З успамінаў Васіля Быкава.....	237
Беларуская эканоміка ў пасляваенны час.	
Вытрымка з кнігі Янкі Запрудніка.....	238
Аб залежнасці беларускай эканомікі ад саюзнага цэнтра.	
З газетнага паведамлення.....	240
Мікола Ермаловіч пра савецкую эканоміку.	
Гутарка “З чым ідзем да з’езду?” Мінск, 1976 г.	240
З успамінаў Сцяпана Міско аб Машэраве і яго часе	241
БССР у час “перабудовы”. 1985-1990.....	243
Паездкі за мяжу і ідэалагічны контроль.	
З успамінаў Міхаіла Пташку пра 1985 г.	243
Пра разгон гукання вясны	
з дзённіка археолага Міхася Чарняўскага.....	245
Мэты дзейнасці грамадскага клуба “Талака”.	
Вытрымкі з Статута.....	249
Адкрыты ліст Васіля Якавенкі	
да Генеральнага пракурора СССР А.Я. Сухарава.....	250
Чарнобыльскі след на Беларусі. Вытрымка са справаздачы	253
Успаміны Зміцера Санько пра “Ліст 28-мі”	255
Ліст 28-мі. Мінск, 15 снежня 1986 г. Вытрымкі	257
З успамінаў Вінцэся Мудрова	
пра паўсядзённае жыццё ў савецкі час	259
Курапаты – дарога смерці. Вытрымкі з артыкула.....	265
З “Высноваў” урадавай камісіі 1989 г. па курапацкай справе	267
Меркаванне археолагаў адносна колькасці	
пахаваных у Курапатах. З навуковай справаздачы.....	267
Васіль Быкаў: “Мы болей ня хочам	
ня памятаць як нашага гонару, так і нашых ахвяраў”	268
Да грамадзян Беларусі. Зварот Устаноўчага з’езду	
Беларускага Народнага Фронту “Адраджэнніе”. Вытрымка	270
Патрабаваныні Беларускага народнага фронту.	
Фрагменты з прамовы Зянона Пазняка	
на мітынгу ў Мінску, 25 лютага 1990 г.	272
Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі	
аб мовах у Беларускай ССР. Приняты на чатырнаццатай сесіі	
Вярхоўнага Савета Беларускай ССР адзінаццатага	
склікання 26 студзеня 1990 года	273

Пастанова Вярхоўнага Савета Беларускай ССР аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона БССР аб мовах у Беларускай ССР. 26 студзеня 1990 года	278
Аб стане адукцыі ў Беларусі ў 1990-1991 гг.	278
Тэма 5. Палітычнае жыццё незалежнай Беларусі. 1990-2007....	281
<i>Перыяд парламенцкай рэспублікі. 1990-1994.....</i>	281
Дэкларацыя Вярхоўнага Савета БССР аб дзяржаўным суверэнітэце ад 27 ліпеня 1990 г.	281
Заява Вярхоўнага Савета БССР аб падзеях у Літве. 17 студзеня 1991 г.	284
Васіль Быкаў пра Дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце БССР. 27 ліпеня 1997 года.....	285
Незалежнасць Беларусі – дэкларацыя альбо рэальнасць. З артыкула народнага дэпутата БССР Уладзіміра Новіка.....	285
Аб парадку рэабілітацыі ахвяр палітычных рэпрэсій 20-50-х гадоў у Беларускай ССР. З Пастановы Вярхоўнага Савета БССР ад 6 чэрвеня 1991 г.	288
Наданне статуса канстытуцыйнага закона Дэкларацыі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР “Аб дзяржаўным суверэнітэце БССР”. 25 жніўня 1991 г.	289
Аб назве дзяржавы. З закона ад 19 верасня 1991 г.	290
Аб дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь. З закона ад 19 верасня 1991 г.	290
Аб дзяржаўным сцягу Рэспублікі Беларусь. З закона ад 19 верасня 1991 г.	291
З закона “Аб адукцыі ў Рэспубліцы Беларусь” ад 29 кастрычніка 1991 г. Вытрымка.....	291
З пагаднення аб стварэнні Садружнасці nezалежных дзяржаў. 8 снежня 1991 г.	293
Зварот беларусаў замежжа, удзельнікаў Першага з’езда беларусаў свету. Мінск, 8-10 ліпеня 1993 г.	294
Зварот Першага з’езда беларусаў свету да беларускага народа. Мінск, 8-11 ліпеня 1993 г.	295
Дэкларацыя Першага з’езда беларусаў свету аб прынцыпах нацыянальнага дзяржаўнага будаўніцтва. Мінск, 8-11 ліпеня 1993 г. Вытрымка	295
Васіль Быкаў пра пазбаўленне Станіслава Шушкевіча пасады спікера.....	297
Пра небяспеку рускага імперыялізму. Вытрымка з артыкула Зянона Пазняка. Студзень 1994 г.	297

Прэзідэнцкая рэспубліка. 1994-2007	302
Антыкарупцыйны даклад дэпутата Сяргея Антончыка на сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі 20 снежня 1994 г. Фрагменты.....	302
Рыгор Барадулін пра перашкоды ў друку кнігі Васіля Быкава “Сцяна”.....	305
Аб дзяржаўных сімвалах Рэспублікі Беларусь. Адкрыты ліст да Старшыні Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусь Мечыслава Грыба. Люты 1995 г.	306
Пастанова аб прыпыненні папярэдняга следства па крымінальнай справе аб збіцці дэпутатаў Вярхоўнага Савета XII склікання	307
Аб выніках галасавання на рэспубліканскім рэферэндуме 14 мая 1995 года. З паведамлення Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэферэндумаў.....	309
Пазбаўленне ліцэнзіі на ажыццяўленне выдавецкай дзейнасці Беларускага выдавецкага таварыства “Хата”. З загаду міністра культуры і друку Рэспублікі Беларусь ад 11 верасня 1995 г.	310
Аб правядзенні рэформы органаў мясцовага кіравання і самакіравання. Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 383 ад 19 верасня 1995 г.	310
З часовага палажэння аб мясцовай адміністрацыі № 383 ад 19 верасня 1995 г.	311
Аб палітычнай сітуацыі ў краіне. Зварот Прэзідэнту Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 25 кастрычніка 1995 г.....	312
Аб выніцці са звароту разліковых білетаў Нацыянальнага банка дробных наміналаў	313
Зварот Прэзідэнту Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 15 лістапада 1996 г.	313
Аб пагадненні аб грамадска-палітычнай сітуацыі і аб канстытуцыйнай рэформе ў Рэспубліцы Беларусь. З паведамлення Галоўнага ўпраўлення грамадска-палітычнай інфармацыі Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь	315
Аб выніках галасавання на рэспубліканскім рэферэндуме 24 лістапада 1996 года. З паведамлення Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэферэндумаў	316
Васіль Быкаў пра сутнасць нацыянальнай палітыкі ў Рэспубліцы Беларусь.....	318
Заява ўдзельнікаў Другога з’езда беларусаў свету. Мінск. 27 ліпеня 1997 г.	318

Дагавор аб стварэнні Саюзной дзяржавы.	
8 снежня 1999 г. Вытрымка.....	320
Васіль Быкаў пра падпісанне саюзной дамовы Расіі і Беларусі 8 снежня 1999 г.	321
Акт незалежнасці Беларусі, приняты Усебеларускім з’ездам 29 ліпеня 2000 г. у Мінску.....	322
З ліста беларускіх пісьменнікаў у абарону Васіля Быкава. 9 красавіка 2001 г.....	323
Васіль Быкаў пра “тарашкевіцу”.....	324
За моцную, квітнеючую Беларусь. З даклада Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнкі на другім Усебеларускім народным сходзе. 18 мая 2001 г.	324
Васіль Быкаў пра дэмакратыю і шлях да яе Беларусі.....	325
Дэкларацыя Трэцяга з’езда беларусаў свету. Мінск, 5-6 ліпеня 2001 г.	325
Успаміны Паўла Севярынца пра абарону Курапатаў.....	329
Гістарычны выбор Беларусі. Фрагменты лекцыі, прачытанай А. Лукашэнка ў БДУ 14 сакавіка 2003 г.	331
Аб неадкладных мерах па арганізацыі ідэалагічнай працы ў ВНУ. З загада міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 1 красавіка 2004 г.	333
Трансфармацыі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь з 15 сакавіка 1994 г. па 17 кастрычніка 2004 г.	334
Асноўныя дэмографічныя паказальнікі беларускага народа ў другой палове ХХ – пач. ХХІ ст.	345
З даклада Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнкі «Государство для народа» на III Усебеларускім сходзе. 2-3 сакавіка 2006 г.	345
Вясну не спыніць. З успамінаў Алеся Бяляцкага.....	346
Успаміны з Акрэсціна Барыса Гарэцкага. 19 сакавіка 2006 г.	350
Спіс скарачэнняў	353
Бібліографія	355
Паказальнік імёнаў	360